



KOMISJA
EUROPEJSKA

Strasburg, dnia 20.11.2012 r.
COM(2012) 669 final

**KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY,
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU
REGIONÓW**

**Nowe podejście do edukacji: Inwestowanie w umiejętności na rzecz lepszych efektów
społeczno-gospodarczych**

{SWD(2012) 371 final}
{SWD(2012) 372 final}
{SWD(2012) 373 final}
{SWD(2012) 374 final}
{SWD(2012) 375 final}
{SWD(2012) 376 final}
{SWD(2012) 377 final}

1. EDUKACJA I UMIEJĘTNOŚCI – KLUCZOWY STRATEGICZNY ATUT NA RZECZ WZROSTU

Inwestowanie w kształcenie i szkolenie na rzecz poprawy umiejętności ma zasadnicze znaczenie dla zwiększenia wzrostu i konkurencyjności: umiejętności stanowią o zdolności Europy do zwiększania wydajności. W perspektywie długoterminowej mogą pobudzać innowacyjność i wzrost, przesuwać produkcję na wyższe ogniwa łańcucha wartości, stymulować koncentrację wyższych umiejętności w UE i kształtować przyszły rynek pracy. Światowa podaż wysoko wykwalifikowanych osób w ostatnim dziesięcioleciu ogromnie wzrosła, co wystawia Europę na próbę. Czasy, kiedy konkurencyjne były głównie państwa, które oferowały jedynie pracę wymagającą niskich kwalifikacji, skończyły się. Jakość edukacji i podaż umiejętności wzrosły na całym świecie i Europa musi odpowiedzieć na to wyzwanie.

Europejskie systemy kształcenia i szkolenia są nadal niewystarczające, aby zapewnić właściwe umiejętności służące zwiększeniu szans na zatrudnienie i nie współpracują odpowiednio z przedsiębiorstwami lub pracodawcami, aby doświadczenie związane z procesem uczenia się było bliżej rzeczywistości środowiska pracy. Niedopasowanie umiejętności do zapotrzebowania na nie jest coraz większym problemem dla konkurencyjności europejskiego przemysłu¹.

Pomimo postępów odnotowanych w ciągu ostatnich pięciu lat dotyczących odsetka osób z wykształceniem wyższym, należy nadal podejmować stałe wysiłki, aby osiągnąć zasadniczy cel, jakim jest zdobycie przez 40 % młodych osób wyższego wykształcenia.

I choć sytuacja uległa znacznej poprawie w ciągu ostatnich pięciu lat, odsetek osób przedwcześnie kończących naukę przekracza dopuszczalny poziom w zbyt wielu państwach członkowskich i wynosi np. w Hiszpanii 26,5 %, a w Portugalii 23,2 %. Nadal potrzebne są ukierunkowane działania, aby ograniczyć zjawisko przedwczesnego kończenia nauki za pomocą kompleksowych, ukierunkowanych strategii opartych na danych, do czego wzywała Rada w przyjętym niedawno zaleceniu.

Osiągane w innych obszarach wyniki wciąż są niewystarczające: 73 miliony dorosłych osiągają tylko niski poziom wykształcenia; prawie 20 % osób w wieku 15 lat nie posiada wystarczających umiejętności czytania ze zrozumieniem, a poziom uczestnictwa w uczeniu się przez całe życie nie przekracza 8,9 %.

Do 2020 r. 20 % więcej miejsc pracy będzie wymagało wyższych kwalifikacji. Aby odpowiedzieć na to zapotrzebowanie, a także wspierać umiejętności o charakterze ogólnym, potrzebne, aby zagwarantować, że młodzi ludzie uczą się przedsiębiorczości i dostosowują się do nieuniknionych zmian na rynku pracy w czasie swojej kariery zawodowej, należy podnieść zarówno normy, jak i poziom osiągnięć systemów edukacji.

Ogólne zadania kształcenia i szkolenia obejmują takie cele, jak np. aktywna postawa obywatelska, rozwój osobisty i dobrostan. Podczas gdy zadania te idą w parze z potrzebą uaktualniania umiejętności służących zwiększeniu szans na zatrudnienie, w sytuacji spowolnionego wzrostu gospodarczego i kurczenia się siły roboczej spowodowanego

¹ Aktualizacja komunikatu w sprawie polityki przemysłowej COM(2012) 582.

starzeniem się społeczeństwa, zajęcie się potrzebami gospodarki i skupienie się na sposobach pozwalających rozwiązać problem szybko rosnącego bezrobocia wśród młodzieży to najważniejsze wyzwania stojące przed państwami członkowskimi. W niniejszym komunikacie kładzie się nacisk na zapewnienie właściwych umiejętności przydatnych na rynku pracy, zwiększających skuteczność i integrację naszych instytucji kształcenia i szkolenia oraz na współpracę ze wszystkimi odpowiednimi zainteresowanymi stronami.

Należy zwiększyć skalę i tempo reform, tak aby dobre jakościowo umiejętności mogły przyczynić się do wsparcia zarówno wzrostu, jak i miejsc pracy. Komisja określa pewną liczbę strategicznych priorytetów, którymi mają zająć się państwa członkowskie, oraz nowe działania UE, które mają wpływać na starania podejmowane na poziomie krajowym. Priorytety odzwierciedlają zalecenia dla poszczególnych krajów², które Komisja przedstawiła szeregowi państw członkowskich oraz wspierając roczną analizę wzrostu gospodarczego na 2012 r.³.

Wśród nich szczególną uwagę poświęcono zwalczaniu bezrobocia wśród młodzieży. Niniejszy komunikat obejmuje cztery obszary, które mają zasadnicze znaczenie dla rozwiązania tego problemu oraz w których państwa członkowskie powinny zintensyfikować wysiłki:

- opracowanie światowej klasy kształcenia i szkolenia zawodowego mającego służyć podniesieniu jakości umiejętności zawodowych;
- promowanie uczenia się poprzez praktykę w tym wysokiej jakości staży, przyuczania do zawodu i dwutorowych systemów kształcenia, aby ułatwić przejście od nauki do pracy;
- promowanie partnerstw między instytucjami publicznymi i prywatnymi, mających zapewnić odpowiednie programy i umiejętności;
- promowanie mobilności w oparciu o proponowany program „Erasmus dla wszystkich”⁴.

Kwestie te mają bezpośrednie znaczenie dla Pakietu na rzecz zatrudnienia młodzieży, który Komisja ma zaproponować przed końcem 2012 r. W Pakiecie zostaną zaproponowane nowe narzędzia dotyczące bezrobocia wśród młodzieży i mające ułatwić przejście ze szkoły do pracy.

W celu wzmocnienia przedstawionych wytycznych, do niniejszego komunikatu dołączono: **zestawienia dla poszczególnych państw podsumowujące działania i reformy polityki** państw członkowskich w kluczowych dziedzinach, o których mowa w komunikacie; **pierwszą edycję Monitora Kształcenia i Szkolenia**, która daje obraz obecnej podaży umiejętności oraz postępu w osiąganiu głównych celów strategii „Europa 2020” oraz pięć innych **dokumentów roboczych służb Komisji, prezentujących fakty dotyczące polityki i dobre praktyki**.

² http://ec.europa.eu/europe2020/index_pl.htm

³ Roczna analiza wzrostu gospodarczego COM (2011) 815.

⁴ „Erasmus dla wszystkich” jest unijnym programem w dziedzinie edukacji, szkoleń, młodzieży i sportu, zaproponowanym przez Komisję Europejską w dniu 23 listopada 2011 r.

2. WYZWANIA W PAŃSTWACH CZŁONKOWSKICH, KTÓRYMI NALEŻY ZAJĄĆ SIĘ W RAMACH EUROPEJSKIEGO SEMESTRU

2.1. Budowanie umiejętności na miarę XXI wieku

Umiejętności o charakterze ogólnym i umiejętności podstawowe

Należy skoncentrować wysiłki na rozwoju umiejętności o charakterze ogólnym...

Nowoczesne gospodarki oparte na wiedzy potrzebują osób z wyższymi, bardziej odpowiednimi kwalifikacjami. Z prognoz CEDEFOP wynika, że odsetek miejsc pracy w UE wymagających kwalifikacji na poziomie szkolnictwa wyższego wzrośnie z 29 % w 2010 r. do 34 % w 2020 r., natomiast odsetek miejsc pracy wymagających niskich kwalifikacji zmniejszy się w tym samym okresie z 23 % do 18 %. Umiejętności o charakterze ogólnym, takie jak zdolność krytycznego myślenia, podejmowania inicjatywy, rozwiązywania problemów i współpracy przygotowują ludzi na zróżnicowane i nieprzewidywalne ścieżki kariery w naszych czasach.

...w szczególności umiejętności w zakresie przedsiębiorczości...

Należy w szczególności skoncentrować uwagę na rozwoju umiejętności w zakresie przedsiębiorczości⁵, ponieważ przyczyniają się one nie tylko do tworzenia nowych przedsiębiorstw, ale także zwiększają szanse młodych ludzi na zatrudnienie. Na szczeblu krajowym jednak tylko sześć państw członkowskich ma konkretną strategię na rzecz kształcenia w zakresie przedsiębiorczości⁶. Aby rozwiązać ten problem, w 2013 r. Komisja opublikuje wytyczne polityczne dotyczące promowania ulepszeń w kwestii jakości i powszechności edukacji w zakresie przedsiębiorczości w całej UE. Państwa członkowskie powinny wspierać umiejętności w zakresie przedsiębiorczości poprzez nowe i kreatywne sposoby nauczania i uczenia się, poczynając od szkoły podstawowej, a także koncentrować się, od kształcenia średniego do wyższego, na możliwości tworzenia przedsiębiorstw jako ścieżce kariery. Rzeczywiste doświadczenia poprzez uczenie się opierające się na rozwiązywaniu problemów i powiązanie z przedsiębiorstwem powinno być wpisane we wszystkie dyscypliny i dostosowane do wszystkich poziomów edukacji. Wszyscy młodzi ludzie powinni zdobyć przynajmniej jedno praktyczne doświadczenie przed ukończeniem obowiązkowej nauki. Zmierzenie wpływu tego doświadczenia ma duże znaczenie; aby wspierać państwa członkowskie, Komisja określi narzędzia mające na celu ocenę postępów i wykazanie nabywania umiejętności w zakresie przedsiębiorczości. Na poziomie poszczególnych instytucji postęp pobudzany będzie w ramach samooceny, prowadzonej wspólnie z OECD, w celu nadawania kierunku rozwojowi instytucji edukacji w zakresie przedsiębiorczości na wszystkich poziomach, łącznie ze szkołami oraz instytucjami kształcenia i szkolenia zawodowego, jak i wspierania tego rozwoju.

...podczas gdy zapotrzebowanie na umiejętności związane z naukami ścisłymi, technologią, inżynierią i matematyką wciąż jest duże

⁵ W sprawie przeglądu umiejętności w zakresie przedsiębiorczości zob. dokument roboczy służb Komisji na temat oceny kluczowych kompetencji,

⁶ Kształcenie w zakresie przedsiębiorczości w szkołach w Europie – krajowe strategie, programy nauczania i efekty uczenia się (Eurydice 2012).

Przedmioty ścisłe są równie ważne. Zapotrzebowanie na wykwalifikowaną siłę roboczą w sektorach intensywnie korzystających z technologii i badań naukowych jest i pozostanie duże, wpływając na zapotrzebowanie na umiejętności związane z naukami ścisłymi, technologią, inżynierią i matematyką (STEM – *science, technology, engineering and maths*). Należy poczynić obecnie większe wysiłki w celu uwypuklenia STEM jako priorytetowego obszaru edukacji oraz zwiększyć zaangażowanie na wszystkich poziomach. Mimo że dobrze znane są ogólne wyzwania, takie jak wymóg, aby uczynić STEM bardziej atrakcyjnymi dla kobiet, jest obecnie równie istotne, aby zwiększyć znajomość ścieżek kariery obieranych przez absolwentów kierunków STEM.

...przede wszystkim jednak te podstawy lub podstawowe umiejętności muszą osiągnąć wszyscy...

Umiejętność czytania i pisania, umiejętność liczenia i podstawowe kompetencje w zakresie matematyki i nauk ścisłych mają fundamentalne znaczenie dla dalszego uczenia się, jak przedstawiono w załączonym Monitorze Kształcenia i Szkolenia za 2012 r.; dają one dostęp do zatrudnienia i umożliwiają włączenie społeczne. Umiejętności te są jednak na nowo definiowane przez trwającą rewolucję cyfrową, jako że nowe formy czytania i pisania oraz różnorodność źródeł informacji zmieniają swój charakter.

W całej UE podjęto reformy w celu usprawnienia programów nauczania. Wprowadzono znormalizowane na poziomie krajowym testy; utworzono infrastrukturę centrów w zakresie czytania i pisania, matematyki i nauk ścisłych; utworzono sieci współpracy nauczycieli i ustawicznego rozwoju zawodowego oraz zintensyfikowano działania mające na celu poprawę umiejętności cyfrowych i umiejętności korzystania z mediów. Niemniej jednak rezultaty są niewystarczające i należy obecnie pilnie zająć się kwestią słabych wyników w nauce. Odsetek osób w wieku 15 lat w Europie, które nie uzyskały podstawowych umiejętności, wynosi około 20 %, a w pięciu państwach 25 % osób osiąga słabe wyniki w czytaniu. Państwa członkowskie muszą wprowadzić nowe reformy systemowe, aby wzmocnić wczesne diagnozowanie i interwencje w odniesieniu do trudności z uczeniem się i zastąpić powtarzanie roku szkolnego lub grupowanie uczniów według zdolności zwiększoną pomocą w nauce.

Te wysiłki w ramach obowiązku szkolnego muszą być poprzedzone wysokiej jakości, dostępną i przystępną cenowo wczesną edukacją i opieką nad dzieckiem. Powinny być one uzupełnione rodzinnymi programami w zakresie umiejętności czytania i pisania oraz umiejętności liczenia, jak również wysokiej jakości programami dla dorosłych, obejmującymi podstawowe umiejętności, w szczególności przez uczenie się poprzez praktykę. Niezbędne jest podjęcie wysiłków w celu zwiększenia aktualnego alarmująco niskiego poziomu uczestnictwa w uczeniu się dorosłych w większości państw członkowskich⁷; konieczne są nowe polityki oparte na danych, wykorzystujące wyniki badania PIAAC⁸. Średni poziom uczestnictwa dorosłych w uczeniu się przez całe życie w UE wynosi 8,9 %. W siedmiu państwach członkowskich wynosi on zaledwie 5 % lub mniej.

...natomiast nauka języków obcych jest ważna dla zatrudnienia i wymaga szczególnej uwagi

⁷ Zob. Monitor Kształcenia i Szkolenia na 2012 r.

⁸ PIAAC – Międzynarodowe badanie kompetencji osób dorosłych: więcej informacji znajduje się na stronie http://ec.europa.eu/education/literacy/resources/statistics/more-info/index_en.htm

W świecie wymiany międzynarodowej zdolność do posługiwania się językami obcymi jest czynnikiem konkurencyjności. Języki mają coraz większe znaczenie dla podwyższenia poziomu zdolności do zatrudnienia⁹ i mobilności młodzieży; słaba znajomość języków obcych stanowi główną przeszkodę na drodze do swobodnego przepływu pracowników. Przedsiębiorstwa również wymagają umiejętności językowych, koniecznych do funkcjonowania na światowym rynku.

Jak szczegółowo określono w załączonym dokumencie roboczym służb Komisji na temat języków, z pierwszego europejskiego badania kompetencji językowych¹⁰ wynika, że mimo inwestycji poczynionych w wielu państwach, systemy edukacji w wielu państwach członkowskich nadal nie są wystarczająco skuteczne¹¹, aby odpowiedzieć na te wyzwania. We Francji zaledwie 14 % wszystkich uczniów osiąga poziom samodzielności w posługiwaniu się jednym językiem obcym pod koniec kształcenia gimnazjalnego, a w Wielkiej Brytanii jest to tylko 9 %. Państwa członkowskie muszą pilnie podjąć reformy, w oparciu o nowe metody i techniki nauczania zarówno pierwszego, jak i drugiego języka obcego, na rzecz osiągnięcia celu określonego przez szefów państw, tj. „język ojczysty plus dwa inne języki”¹².

Umiejętności zawodowe

Poprawa jakości umiejętności zawodowych wymaga tworzenia światowej klasy systemów kształcenia i szkolenia zawodowego...

Poprawa umiejętności ogólnych i podstawowych jest sama w sobie niewystarczająca do pobudzenia wzrostu i konkurencyjności i jest nadal zbyt duży rozdzźwięk między środowiskiem edukacyjnym a miejscem pracy. Ukierunkowane inwestycje w kształcenie i szkolenie zawodowe, a mianowicie kształcenie i doskonalenie zawodowe, mają zasadnicze znaczenie dla innowacji, wzrostu i konkurencyjności. Znaczenie kształcenia i szkolenia zawodowego, w szczególności systemów przemianowych, dla poprawy zatrudnienia młodzieży, zostało obecnie w pełni uznane.

Niektóre państwa europejskie posiadają już światowej klasy systemy kształcenia i szkolenia zawodowego (Niemcy, Austria, Dania, Niderlandy), obejmujące zintegrowane procedury dostosowania do obecnych i przyszłych potrzeb w zakresie umiejętności, sprawiające, że szkolenie bardziej odpowiada zapotrzebowaniu. Państwa te odnotowują mniej problemów z niedopasowaniem umiejętności oraz wyższe wskaźniki zatrudnienia młodzieży. Cechą charakterystyczną kształcenia i szkolenia zawodowego w tych państwach są systemy przemienne, w których przeważa uczenie się poprzez praktykę. Wiele innych państw, zwykle w południowej Europie, pozostaje w tyle pod względem uczestnictwa, jakości, efektów i atrakcyjności. Na wykresie 1 przedstawiono różnice między państwami w wartościach procentowych osób zaangażowanych w kształcenie i szkolenie zawodowe i kształcenie ogólne II stopnia. Różnice te wynikają z tradycji społeczno-kulturowych i różnych sposobów postrzegania, zróżnicowanych struktur systemów kształcenia i szkolenia oraz gospodarki i rynku pracy, przedsięwziętych reform, zakresu zaangażowania partnerów społecznych oraz możliwości zatrudnienia absolwentów kształcenia i szkolenia zawodowego, jak i preferencji danych osób.

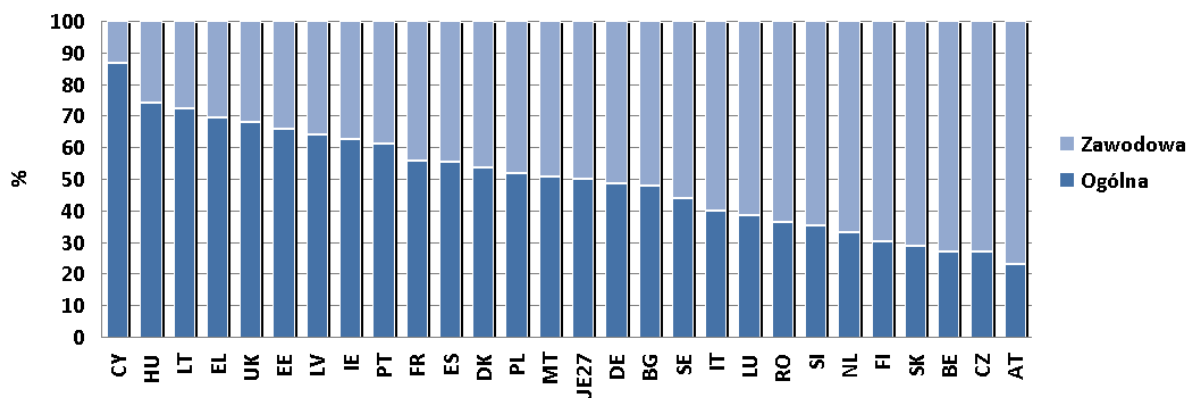
⁹ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:372:0027:01:PL:HTML>

¹⁰ <http://ec.europa.eu/languages/eslc/index.html>

¹¹ Zob. Monitor Kształcenia i Szkolenia na 2012 r.

¹² Rada Europejska w Barcelonie, marzec 2002 r.

Wykres 1 – Uczniowie szkół średnich II stopnia (ISCED 3) w podziale na orientację programową (ogólną lub zawodową) %. (2010)



Źródło: Baza danych Eurostatu¹³, dane zgromadzone przez UNESCO/OECD/Eurostat

Uczenie się poprzez praktykę, a zwłaszcza przyuczanie do zawodu i inne systemy przemienne, ułatwiają przejście od nauki do pracy. Wymagają one jasnych ram regulacyjnych, wyraźnie określonych ról różnych uczestników i muszą być integralną częścią całego systemu edukacji. Podejście, które leży u podstaw systemu przemennego – kształcenie w szkole idące w parze z praktycznym doświadczeniem w miejscu pracy – może odegrać ważną rolę na poziomie szkolnictwa wyższego.

W celu osiągnięcia doskonałości w kształceniu i szkoleniu zawodowym programy nauczania muszą być systematycznie odnawiane, należy stale modernizować nauczanie oraz aktywnie zaangażować przedsiębiorstwa, w szczególności MŚP; jak przedstawiono w załączonym dokumencie roboczym służb Komisji. Trzeba, aby kształcenie i szkolenie zawodowe były w stanie reagować na zapotrzebowanie na zaawansowane umiejętności zawodowe dostosowane do regionalnego kontekstu gospodarczego. Muszą one również dawać możliwości tym, którzy chcą uzyskać dostęp do szkolnictwa wyższego, jak również przyjmować tych, którzy muszą podjąć na nowo naukę, aby podnieść kwalifikacje lub aktualizować swoje umiejętności.

...które mogą w dużym stopniu przyczynić się do zmniejszenia niedoborów umiejętności...

Kształcenie i szkolenie zawodowe może i musi odegrać główną rolę w reagowaniu na niedobory umiejętności, zwłaszcza w odniesieniu do sektorów o dużym potencjale wzrostu, takich jak technologie informacji i komunikacji (ICT), sektor opieki zdrowotnej i społecznej, sektor technologii niskoemisyjnych, zindywidualizowanych usług, usług dla przedsiębiorstw, gospodarki morskiej¹⁴ oraz ekologiczne sektory gospodarki lub te, które przechodzą głęboką transformację wymagającą wykwalifikowanej siły roboczej. Ukierunkowane inwestycje w kształcenie i szkolenie zawodowe prowadzone w celu reagowania na niedobory umiejętności mogą wspierać wzrost w tych sektorach. Powinno się również zachęcać do wykorzystywania w tych sektorach istniejących europejskich narzędzi na rzecz kwalifikacji (EQF), punktów kredytowych (ECVET) oraz zapewniania jakości (EQAVET) w celu ułatwienia mobilności wykwalifikowanej siły roboczej.

¹³ Dane dla poszczególnych państw dostępne są na stronie internetowej Eurostatu.

¹⁴ „Niebieski wzrost” szanse dla zrównoważonego wzrostu w sektorach morskich COM (2012) 494.

...poprzez ściślejszą współpracę na szczeblu europejskim

Uczenie się poprzez praktykę, takie jak systemy przemienne, powinno być głównym filarem systemów kształcenia i szkolenia zawodowego w Europie w celu zmniejszenia bezrobocia wśród młodzieży, ułatwiania przejścia od kształcenia do zatrudnienia oraz reagowania na zapotrzebowanie rynku pracy na umiejętności. Pierwszym krokiem do osiągnięcia nowego poziomu współpracy w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego będzie posiedzenie unijnych ministrów edukacji w grudniu 2012 r. w Berlinie. Ministrowie podpiszą porozumienie, w którym przedstawią swoje ambicje dotyczące kształcenia i szkolenia zawodowego w Europie: należy zwiększyć atrakcyjność i jakość kształcenia i szkolenia zawodowego; ścieżki kształcenia muszą sięgać poziomu szkolnictwa wyższego; należy aktywnie włączyć partnerów społecznych i inne zainteresowane strony na etapie opracowywania i wdrażania; należy wprowadzić środki zwiększające mobilność. Aby wspierać tę współpracę Komisja ustanowi na szczeblu UE nowy sojusz na rzecz przyuczania do zawodu, w ramach którego koncepcja ta będzie rozwijana, a państwa członkowskie oraz większa liczba zainteresowanych stron uzyskają możliwość wzajemnego uczenia się oraz podejmowania działań na poziomie krajowym.

2.2. Pobudzanie otwartych i elastycznych form uczenia się

Poprawa efektów uczenia się, ocena i uznawanie

Należy skupić rezultaty na efektach uczenia się...

Kształcenie i szkolenie mogą przyczyniać się do wzrostu i tworzenia nowych miejsc pracy tylko wówczas, gdy uczenie się koncentruje się na wiedzy, umiejętnościach i kompetencjach, które mają nabyć uczniowie (efekty uczenia się) w procesie uczenia się, a nie na zakończeniu konkretnego etapu lub czasie spędzonym w szkole.

Chociaż podejście oparte na efektach uczenia się jest już podstawą europejskich ram kwalifikacji i krajowych ram kwalifikacji, ta fundamentalna zmiana nie znalazła dotychczas pełnego odzwierciedlenia w nauczaniu i ocenie. Instytucje każdego szczebla kształcenia i szkolenia muszą się jeszcze dostosować w celu zwiększenia znaczenia i jakości ich programów edukacyjnych dla studentów i rynku pracy, rozszerzenia dostępu do nauki i ułatwienia przechodzenia pomiędzy różnymi ścieżkami kształcenia i szkolenia.

...i lepiej wykorzystać możliwości oceny

Przedmiot oceny może często determinować wartość i treść nauczania. Chociaż wiele państw członkowskich zreformowało programy nauczania, modernizacja oceny celem wspierania uczenia się pozostaje wyzwaniem. Jak przedstawiono w załączonym dokumencie roboczym służb Komisji w sprawie oceny kluczowych kompetencji, należy wykorzystać możliwości, jakie oferuje ocena, definiując kompetencje pod względem efektów uczenia się oraz poszerzając zakres testów i egzaminów, aby obejmowały one te efekty. Należy również szerzej stosować ocenę kształtującą w celu wspierania codziennego nabywania umiejętności przez uczniów. W tym kontekście należy w pełni wykorzystać możliwości oferowane przez nowe technologie, aby pomóc w znalezieniu sposobów oceny kluczowych kompetencji.

Poza szkołą musi również istnieć możliwość oceny, zatwierdzenia i uznania umiejętności, aby opracować w ten sposób profil umiejętności dla potencjalnych pracodawców. Informacje na

temat jakości i ilości umiejętności wśród ludności umożliwią władzom lepsze odwzorowanie ewentualnych braków i skupienie się na dziedzinach z najlepszymi stopami zwrotu z inwestycji. Należy kontynuować podejmowanie wysiłków w celu opracowania narzędzi na rzecz indywidualnej oceny umiejętności, zwłaszcza w zakresie rozwiązywania problemów, krytycznego myślenia, współpracy i przedsiębiorczości.

Kwalifikacje powinny dawać jak najwięcej możliwości...

W przeciągu ostatnich dziesięciu lat wdrożono szereg europejskich instrumentów, takich jak europejskie ramy kwalifikacji (EQF), Europass, europejskie systemy transferu i akumulacji punktów (ECTS i ECVET), wielojęzyczną europejską klasyfikację umiejętności, kompetencji i zawodów (ESCO) czy ramy na rzecz zapewniania jakości, aby wspierać mobilność uczących się i pracowników. Narzędzia te służą poprawie przejrzystości, przyczyniając się przykładowo do porównywalności kwalifikacji między różnymi państwami (EQF) czy umożliwiając transfer punktów kredytowych (ECTS).

Instrumenty te nie były opracowane w oderwaniu od innych; istnieje jednak możliwość większego uspoźnienia tam, gdzie różne narzędzia i usługi, w tym przejrzystość i uznawanie kwalifikacji, zatwierdzanie pozaformalnego i nieformalnego uczenia się i poradnictwo przez całe życie – są oferowane w sposób skoordynowany. Przyczyni się to do rzeczywistej, europejskiej mobilności, gdzie wiedza, umiejętności i kompetencje danej osoby mogą być jasno zrozumiałe i szybko uznane. Tworzenie europejskiego obszaru umiejętności i kwalifikacji będzie wspierać to dążenie do osiągnięcia przejrzystości i uznawania w innych państwach kwalifikacji akademickich, nabytych w trakcie kształcenia i szkolenia zawodowego oraz kształcenia wyższego.

...a uznawanie dyplomów akademickich może wskazywać właściwy kierunek

Uznawanie zarówno kwalifikacji związanych z uzyskaniem wyższego wykształcenia, jak i takich, które umożliwiają dostęp do szkolnictwa wyższego, jest priorytetem europejskich działań politycznych już od jakiegoś czasu. Mobilność akademicka stale rośnie w wyniku zmieniających się struktur systemów szkolnictwa wyższego, a to umiędzynarodowienie uzupełniane jest dążeniem do promowania UE jako docelowego miejsca nauki i badań¹⁵. Niemniej jednak, aby UE stała się bardziej atrakcyjna dla studentów i naukowców, konieczne jest obranie lepszego podejścia do kwestii uznawania, jak również bardziej systematyczne i skoordynowane stosowanie europejskiego systemu transferu i akumulacji punktów (ECTS) oraz poprawa stosowania i oceny efektów uczenia się. Ponadto przyczyni się to do powstawania europejskiego obszaru umiejętności i kwalifikacji.

Proces boloński stanowi istotny wkład w propagowanie przejrzystego i sprawiedliwego uznawania kwalifikacji związanych z uzyskaniem wyższego wykształcenia w Europie i poza nią. W tym kontekście oraz w niedawnym komunikacie z Bukaresztu państwa zobowiązały się do poprawy uznawania dyplomów akademickich. Obejmuje to przegląd przepisów krajowych pod kątem lizbońskiej konwencji o uznawaniu kwalifikacji i wspieranie oceny procedur uznawania instytucji w perspektywie zapewniania jakości. Grupa państw pionierskich testuje sposoby na rzecz osiągnięcia automatycznego uznawania porównywalnych dyplomów akademickich. System ten ma na celu zrównanie studentów, niezależnie od pochodzenia ich stopnia akademickiego, przenosząc siłę ciężkości z uznawania

¹⁵ Przyszły wniosek Komisji w sprawie przekształcenia dyrektywy 2004/114/WE i 2005/71/WE.

poszczególnych dyplomów na podejście oparte na zaufaniu do systemu, na podstawie którego dyplom został przyznany.

Wykorzystanie potencjału ICT oraz otwartych zasobów edukacyjnych na potrzeby uczenia się

Rewolucja cyfrowa daje edukacji znaczne możliwości...

Technologia oferuje bezprecedensową możliwość poprawy jakości, dostępu i równości szans w zakresie kształcenia i szkolenia. Ma podstawowe znaczenie dla bardziej efektywnego uczenia się oraz zmniejszania przeszkód w podjęciu edukacji, w szczególności barier społecznych. Poszczególne osoby mogą uczyć się w dowolnym miejscu i momencie, a ścieżki ich nauczania są elastyczne i zindywidualizowane.

Zasoby cyfrowe do celów edukacyjnych i obserwowane ostatnio tendencje w otwartych zasobach edukacyjnych (OER – *Open Educational Resources*)¹⁶ umożliwiają zasadnicze zmiany w świecie edukacji, rozszerzając ofertę edukacyjną poza jej tradycyjne formy i granice. Powstają nowe sposoby uczenia się, które charakteryzuje indywidualizm, zaangażowanie, wykorzystanie mediów cyfrowych, współpraca, oddolne praktyki, gdzie osoba ucząca się lub nauczyciel tworzą treści nauczania. Ich powstanie ułatwione jest przez gwałtowny rozwój otwartych zasobów edukacyjnych dostępnych przez internet. Europa powinna wykorzystać potencjał otwartych zasobów edukacyjnych w o wiele większym niż obecnie stopniu. Wymaga to dobrych umiejętności obsługi komputera, ale w niektórych państwach członkowskich wciąż występują w tym względzie opóźnienia, jak wykazuje Monitor Kształcenia i Szkolenia na 2012 r., przy czym jest 9 państw członkowskich, w których ponad 50 % osób w wieku 16-74 lat potrafi korzystać z komputera tylko w niewielkim stopniu lub wcale nie posiada tej umiejętności. Choć wykorzystanie ICT w kształceniu i szkoleniu jest jednym z priorytetów działań politycznych, brakuje głównych elementów umożliwiających włączenie zasobów cyfrowych do celów edukacyjnych i otwartych zasobów edukacyjnych do głównego nurtu wszystkich sektorów kształcenia i szkolenia. Spójna strategia na szczeblu UE mogłaby odnosić się do zakresu, wielkości i złożoności wyzwań, wspierając działania państw członkowskich i całego łańcucha zainteresowanych stron.

...i nadszedł czas, by zwiększyć wykorzystanie ICT w uczeniu się i nauczaniu ...

Ostatnie badania¹⁷ pokazują, że nadal istnieją różnice zarówno w dostępności narzędzi edukacyjnych wykorzystujących technologie informacyjno-komunikacyjne, jak i ich treści. Często zaleca się ocenę na podstawie ICT, lecz rzadko wskazuje się, jak powinno się ją stosować. W przypadku zindywidualizowanego i elastycznego uczenia się wykorzystanie technologii powinno być osadzone w praktyce edukacyjnej. Działania pilotażowe na dużą

¹⁶ Otwarte zasoby edukacyjne, określone przez UNESCO w 2002 r., są to „materiały dydaktyczne, do uczenia się lub prowadzenia badań stanowiące własność publiczną lub opublikowane bez ochrony własności intelektualnej, co umożliwia ich bezpłatne używanie, adaptację i rozpowszechnianie”. Otwarta edukacja jest szerszym pojęciem, które odnosi się do praktyk i organizacji mających na celu zlikwidowanie przeszkód w dostępie do edukacji. Otwarte zasoby edukacyjne, które są częścią otwartej edukacji, rozwinęły się w dużym stopniu poprzez wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych. Dalsze informacje na stronie internetowej UNESCO dotyczącej otwartych zasobów edukacyjnych: <http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/access-to-knowledge/open-educational-resources>

¹⁷ http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/key_data_series/129EN.pdf

skalę w rzeczywistych warunkach powinny określić, w jaki sposób, kiedy i w jakich przypadkach można skutecznie wykorzystać ICT w podejściach pedagogicznych i metodach oceny. Przekuwanie wyników badań na praktykę edukacyjną jest jeszcze bardziej potrzebne w szybko zmieniającym się otoczeniu. Wspólnoty służące wymianie dobrych praktyk, np. eTwinning, Europejski Instytut Innowacji i Technologii (EIT) wspólnoty wiedzy i innowacji, a także ośrodki doskonałości ICT powinny być dalej rozwijane; należy również przyspieszyć transfer badań w zakresie innowacji do praktyki edukacyjnej. We wszystkich tych działaniach zaangażowanie zainteresowanych stron i ich współpraca są warunkiem sukcesu.

...aby korzystać z ogólnie dostępnej wiedzy.

Jakość edukacji opiera się na kombinacji różnych materiałów edukacyjnych. Aby to osiągnąć, powszechniejszemu dostępowi do otwartych zasobów edukacyjnych i ich wykorzystaniu muszą towarzyszyć jasne standardy jakości oraz mechanizmy oceny i walidacji umiejętności i kompetencji nabytych dzięki OER. Instytucje kształcenia i szkolenia, które nie korzystają jeszcze z OER, powinny starać się nawiązać współpracę z bardziej zaawansowanymi organizacjami świadczącymi usługi edukacyjne w celu spełnienia oczekiwań osób uczących się urodzonych w epoce cyfrowej. Nauczyciele raczej zdobywają umiejętności nauczania ICT w trakcie kształcenia, a nie w trakcie rozwoju zawodowego; istotne jest, by byli oni dobrze przygotowani do wykorzystania potencjału nowych technologii w metodach nauczania, tak aby stymulować i angażować uczących się.

Rynek edukacyjny ulega zmianom. Powstaje coraz więcej niekomercyjnych organizacji świadczących usługi w zakresie OER oraz innowacji technologicznych, takich jak otwarty dostęp, wymiana plików przez internet i otwarte oprogramowania, zaś wydawnictwa edukacyjne i szerszy przemysł wciąż się do tych zmian dostosowują. Dostosowują już swoje modele biznesowe, aby skorzystać z nowych możliwości handlowych.

Pomoc europejskim nauczycielom¹⁸

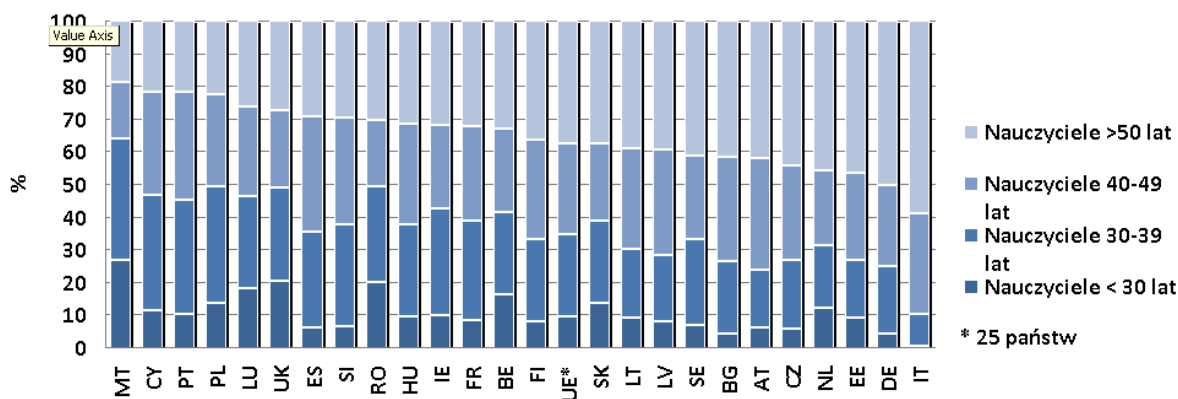
Nauczyciele mają do czynienia z szybko zmieniającymi się potrzebami...

Wykwalifikowani i dobrze wyszkoleni nauczyciele mogą pomóc uczącym się w rozwijaniu kompetencji, potrzebnych na globalnym rynku pracy, opartych na coraz wyższym poziomie umiejętności. Z dostępnych danych¹⁹ wynika, że zasadniczy wpływ na wyniki uczących się ma jakość nauczania i uczenia się. Obecnie jednak nauczyciele stoją w obliczu bezprecedensowych wyzwań. Jak przedstawiono w załączonym dokumencie roboczym służb Komisji, coraz wyższe wymagania stawiane w edukacji, masowe przechodzenie na emeryturę nauczycieli pokolenia wyżu demograficznego (zob. wykres 2) i poważne niedobory kadrowe w niektórych dziedzinach nauczania spowodują zwiększone zapotrzebowanie na wykwalifikowanych nauczycieli na wszystkich szczeblach i będą wymagać kompleksowych działań na rzecz zwiększenia atrakcyjności zawodu. Działania te powinny obejmować zachęty o charakterze finansowym i niefinansowym. Panujący kryzys oraz obecnie dostępna siła robocza są także okazją do odnowienia umiejętności w zawodzie i zachęcenia do podjęcia pracy nowych wykwalifikowanych pracowników.

Wykres 2 - Wiek nauczycieli na poziomie gimnazjalnym i średnim w % (2010 r.)

¹⁸ Zob. definicja w dokumencie roboczym służb Komisji w sprawie wspierania zawodów związanych z nauczaniem w celu osiągnięcia lepszych efektów uczenia się.

¹⁹ Zob. OECD, „Education at a Glance” („Edukacja w zarysie”), 2012 r.



Źródło: Baza danych Eurostatu²⁰, dane zgromadzone przez UNESCO/OECD/Eurostat

...które wymagają nowego zestawu kompetencji od nauczycieli, osób kształcących nauczycieli oraz dyrektorów placówek edukacyjnych...

Konieczne są strategie, dysponujące wystarczającą ilością środków, obejmujące zarówno kształcenie początkowe, jak i ustawiczny rozwój zawodowy nauczycieli, aby wykształcić i zatrudnić wykwalifikowanych nauczycieli oraz zatrzymać ich w zawodzie. Państwa członkowskie muszą stworzyć ramy kompetencji lub profil zawodowy dla nauczycieli, w tym osób prowadzących szkolenia w zakresie kształcenia i doskonalenia zawodowego. W tym celu należy jasno określić rolę osoby kształcącej nauczycieli na podstawie kryteriów opartych na kompetencjach. Wraz z procedurami zapewnienia jakości powinno to stanowić podstawę do zmiany systemów rekrutacji w celu zachęcenia do podjęcia zawodu wykwalifikowanych kandydatów i zatrzymania ich w nim.

Zatrudnienie, przygotowanie i zatrzymanie w zawodzie odpowiednich pracowników na stanowiskach kierowniczych na wszystkich poziomach kształcenia ma równie istotne znaczenie i wymaga dalszych inwestycji. Osoby pełniące te funkcje powinny skupić się na poprawie nauczania i uczenia się, co stanowi problem w wielu państwach członkowskich ze względu na rosnące obciążenie czynnościami administracyjnymi. Instytucje przygotowujące do stanowisk kierowniczych lub programy rozwoju zawodowego oferują modele najlepszych rozwiązań.

...i wymagają podjęcia zdecydowanych działań w celu wspierania nowego podejścia do nauczania i uczenia się...

Należy zbliżyć programy nauczania, zwłaszcza w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego, do potrzeb w miejscu pracy poprzez stałą współpracę z przedsiębiorstwami i pracodawcami, na przykład poprzez zapraszanie przedsiębiorców na lekcje w celu zwiększenia skuteczności nauczania. Należy zreformować podejście do nauczania i uczenia się na każdym poziomie; wymogiem powinien być również ustawiczny rozwój zawodowy dysponującymi odpowiednimi środkami, który powinien obejmować regularne dostarczanie informacji i wsparcia od osób kształcących nauczycieli. Nauczyciele muszą wykazać się pełnym zaangażowaniem, podejmując szkolenia w zakresie: korzystania z nowych technologii; podnoszenia kompetencji związanych z umiejętnością uczenia się; nowych

²⁰

Dane dla poszczególnych państw dostępne są na stronie internetowej Eurostatu.

sposobów na uwzględnienie różnorodności i włączenia oraz zaspokojenia potrzeb osób uczących się znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, takich jak Romowie, dzieci niepełnosprawne lub ze środowisk migracyjnych. Ostatecznym celem wszystkich tych działań powinna być poprawa efektów uczenia się.

...a jakość nauczania jest również podstawową kwestią w szkolnictwie wyższym

Utrzymując obecne wysiłki, Unia Europejska prawdopodobnie osiągnie zasadniczy cel, jakim jest zdobycie przez 40 % osób wyższego wykształcenia. Zarówno badania naukowe²¹, jak i nauczanie powinny być poparte konkretnymi możliwościami w zakresie rozwoju zawodowego. Na osiągnięcia studentów wpływa jednak przede wszystkim jakość nauczania, zwiększa ona także szanse absolwentów na rynku pracy i przyczynia się do większej widoczności europejskich instytucji szkolnictwa wyższego na całym świecie. Obecnie tylko kilka państw posiada strategie zwiększania jakości w szkolnictwie wyższym, w tym dotyczące szkolenia kadry nauczycielskiej w zakresie umiejętności pedagogicznych. Komisja powołała grupę wysokiego szczebla ds. modernizacji szkolnictwa wyższego, a w 2013 r. grupa ta sformułuje, pod uwagę osób odpowiedzialnych za wyznaczanie kierunków polityki oraz instytucji szkolnictwa wyższego, zalecenia dotyczące zwiększania jakości w ramach nauczania i uczenia się.

2.3. Promowanie współpracy

Finansowanie edukacji

Inwestycje w kształcenie i szkolenie są kluczem do zwiększenia wydajności i wzrostu gospodarczego i są przedmiotem troski wszystkich...

Mimo wyraźnej średnio- i długoterminowej opłacalności edukacji pogorszenie koniunktury gospodarczej oraz związana z tym potrzeba konsolidacji fiskalnej sprawiły, że wiele państw członkowskich zmniejszyło inwestycje w kształcenie i szkolenie. Począwszy od roku szkolnego 2009/2010, szczególnie w drugiej połowie 2010 r., sporo państw zmuszonych było do dokonania cięć wynagrodzeń dla nauczycieli i innych pracowników sektora publicznego. W 2012 r. większość państw dotrzymała ustaleń dotyczących finansowania mechanizmów wsparcia dla uczniów i studentów lub ich rodzin. Z państw, które udostępniły dane, jedynie Hiszpania (budżet centralny), Cypr i Portugalia zgłosiły spadek finansowania dostępnych systemów wsparcia dla osób kształcących się. Obecny brak środków z pewnością będzie miał poważne konsekwencje w perspektywie średnio- i długoterminowej dla zasobów umiejętności w Europie.

Niektóre państwa członkowskie mogą mieć większy margines działania niż inne, ale wszystkie stoją przed tym samym, podwójnym wyzwaniem: priorytetowego traktowania inwestycji publicznych w sektorze kształcenia i szkolenia oraz opracowania skuteczniejszych sposobów pożytkowania dostępnych środków finansowych, co może wymagać reform strukturalnych w poszczególnych systemach edukacji. Główną dźwignią mającą zwiększyć skuteczność inwestycji w kształcenie i szkolenie jest poprawa jakości oferty edukacyjnej oraz skoncentrowanie się na zapobieganiu niepowodzeniom w szkole. Państwa członkowskie w coraz większym stopniu opracowują modele dzielenia kosztów w procesie edukacyjnym pomiędzy różnych partnerów – państwo, przedsiębiorstwa i osoby prywatne, fundacje i

²¹http://ec.europa.eu/euraxess/pdf/research_policies/Towards_a_European_Framework_for_Research_Careers_final.pdf

absolwentów. Inwestycje publiczne zaś pomagają pobudzać współfinansowanie z sektora prywatnego.

...a na wszystkich poziomach edukacji należy skoncentrować się na najskuteczniejszych inwestycjach...

Jednym z priorytetów skuteczniejszego wykorzystania funduszy powinny być wcześniejsze etapy edukacji, aby zapobiegać wczesnym niepowodzeniom szkolnym oraz ich skutkom w wieku dojrzałym w zakresie osiągniętego poziomu wykształcenia, wskaźników zatrudnienia, zarobków, zapobiegania przestępczości, ochrony zdrowia itd.)²². Zapewnienie wysokiej jakości i przystępnej cenowo wczesnej edukacji jest opłacalne, zwłaszcza w odniesieniu do grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji społecznej. Jakkolwiek poszczególne kraje zwiększyły od 2000 r. inwestycje w zakresie edukacji przedszkolnej i szkolnej, inwestycje publiczne na mieszkańca we wczesnym dzieciństwie są nadal niższe niż na jakimkolwiek innym etapie.

Należy utrzymać również inwestycje publiczne w edukacji szkolnej, ale rządy muszą poszukiwać sposobów bardziej efektywnego wykorzystania tych środków. Znaczne zwroty z inwestycji można osiągnąć dzięki skuteczniejszemu naborowi nauczycieli, ich zatrzymywaniu w zawodzie oraz udzielanemu im profesjonalnemu wsparciu (zob. pkt 2.2).

...aby pomóc w realizacji tego celu, pewną opcją jest dzielenie kosztów w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego oraz szkolnictwa wyższego

Korzyści sektora publicznego i prywatnego z kształcenia i szkolenia zawodowego, szkolnictwa wyższego i kształcenia dorosłych są znaczne²³. W przypadku dobrze działających systemów przemianowych w kształceniu i szkoleniu zawodowym przedsiębiorstwa osiągają długoterminowe zwroty z inwestycji, nawet jeśli koszty przyuczenia do zawodu mogą najpierw przekraczać bezpośrednie przychody przedsiębiorstwa wynikające z pracy ucznia. Aby zachęcać do zwiększenia oferty przyuczania do zawodu, środki publiczne powinny być ukierunkowane w szczególności na sektory, w których zapotrzebowanie na siłę roboczą rośnie. Przedsiębiorstwa, z drugiej strony, powinny zwiększyć inwestycje w kształcenie i szkolenie zawodowe poprzez zaangażowanie w przemienne modele szkolenia, ale także przez wspieranie szkół odpowiednim sprzętem.

Ustawiczne kształcenie i szkolenie zawodowe może być związane ze znacznymi korzyściami osobistymi oraz ze wzrostem wydajności dla pracodawców. Badania wskazują jednak, że obecne instrumenty finansowania publicznego (indywidualne konta edukacyjne, dotacje na szkolenia itp.) nie są być może skutecznie ukierunkowane, gdyż zgodnie z warunkami z nimi związanymi do uczestnictwa typuje się raczej wykwalifikowanych pracowników oraz dąży do uzyskania przez nich własnych wysokich korzyści. Należy poddać gruntownej ocenie finansowanie ze środków publicznych w tym zakresie i ukierunkować je na zwiększanie uczestnictwa, zwłaszcza grup w niekorzystnej sytuacji. Odpowiedzialność władz publicznych wzrasta również w okresach restrukturyzacji gospodarczej. Należy powszechniej stosować mechanizmy podziału między pracodawców obciążeń finansowych związanych ze szkoleniami, np. sektorowych funduszy szkoleniowych.

²² Zob. EURYDICE (w przygotowaniu), „Recent Trends in the Public Funding of education in Europe” (Najnowsze tendencje w publicznym finansowaniu edukacji w Europie).

²³ Zob. OECD, „Education at a Glance” („Edukacja w zarysie”), 2012 r.

W szkolnictwie wyższym powszechnie uznaje się, że inwestycje mogą wygenerować znaczne korzyści osobiste oraz dla ogółu społeczeństwa²⁴. W poszczególnych państwach członkowskich istnieją różne modele finansowania, a coraz więcej państw wprowadza większy podział kosztów w swoich systemach szkolnictwa wyższego, w obliczu rosnącej liczby studentów i presji związanej z ograniczeniami budżetowymi. Choć wybór najodpowiedniejszych mechanizmów finansowania należy do państw członkowskich, dążeniu do efektywności powinny towarzyszyć starania na rzecz równości szans i zwiększenia dostępu. Stopień bezpośredniego wkładu studentów lub innych osób w koszt studiów²⁵ oraz szersze zagadnienie, jakim są skutki dzielenia kosztów, stanowią przedmiot dyskusji i zasługują na objęcie ich kolejnymi badaniami i analizą.

Wreszcie, wobec mniejszych zasobów rządy muszą również zadbać o efektywne wykorzystanie dostępnych funduszy strukturalnych, w szczególności Europejskiego Funduszu Społecznego. Wiele państw przeniosło niedawno znaczne środki finansowe na okres programowania 2007–2013 na kluczowe priorytety w zakresie kształcenia i szkolenia. W latach 2014–2020 konieczna jest dalsza koncentracja i ustalanie priorytetów, aby utrzymać inwestycje w edukację i odpowiednią infrastrukturę. Proponowany program „Erasmus dla wszystkich” na lata 2014–2020 również będzie wspierał transnarodowe inicjatywy w tych dziedzinach, poprzez mobilność, współpracę i działania strategiczne.

Partnerstwa

Partnerstwa mogą stanowić platformę identyfikacji „odpowiednich” umiejętności, jeżeli będą one aktywnie wspierane

Partnerstwa instytucji publicznych i prywatnych to nie tylko źródło finansowania edukacji, ale także sposobność do wzajemnego uczenia się, wspólnego opracowywania i realizacji polityki. Partnerstwa stanowią okazję do opracowania priorytetów w zakresie umiejętności w sposób ukierunkowany, innowacyjny i zrównoważony oraz do włączenia osób bezpośrednio zaangażowanych w przekazywanie, realizację i aktualizację konkretnych umiejętności. Mogą one łączyć różne obszary polityki, podsektory kształcenia i szkolenia, podmioty publiczne i prywatne, oraz różne szczeble zarządzania²⁶.

W zakresie edukacji i kształcenia podejście oparte w większym stopniu na partnerstwie oznacza bardziej aktywne uczestnictwo w opracowywaniu strategii w zakresie umiejętności, w przeciwieństwie do zwykłej roli „dostawcy oferty edukacyjnej”. Aby zachować trwały charakter, partnerstwa powinny być oparte na jasno określonych celach i być systematycznie włączane do strategicznych działań. Muszą obejmować wszystkie zainteresowane strony, w tym przedstawicieli organizacji nauczycieli, partnerów społecznych i organizacji studenckich.

Podejście oparte na partnerstwie jest kluczowym czynnikiem powodzenia gwarancji dla młodzieży (zob. zapowiadany Pakiet na rzecz zatrudnienia młodzieży). Instytucje kształcenia i szkolenia muszą współpracować z innymi zainteresowanymi stronami, aby wprowadzić takie kompleksowe programy.

²⁴ Zob. OECD, „Education Today”, 29 czerwca 2012 r.

²⁵ Zob. EURYDICE (2012 r.) „National student fee and support systems” (Krajowe opłaty studenckie i systemy pomocy) 2011/2012.

²⁶ Praktyki państw członkowskich – zob. dokument roboczy służb Komisji w sprawie partnerstw i elastycznych ścieżek rozwoju umiejętności przez całe życie.

Na poziomie UE promowane są różne formy partnerstwa. Wspólnoty wiedzy i innowacji (WWI), wspierane przez Europejski Instytut Innowacji i Technologii (EIT), mobilizują edukację, badania i przedsiębiorstwa w procesie wysoko zintegrowanego rozwoju umiejętności, uwzględniając potrzeby odpowiednich podmiotów gospodarczych i wyzwania, przed którymi stoją te podmioty. Innym przykładem partnerstwa – tym razem w odniesieniu do konkretnego sektora – jest Wielka koalicja na rzecz miejsc pracy w dziedzinie ICT. Koalicja połączy przemysł, pracodawców, sektor edukacji i rządy państw, aby reagować na braki umiejętności w sektorze ICT.

Proponowany program „Erasmus dla wszystkich” będzie również motywował do zawierania partnerstw. Wspierane będą sojusze na rzecz wiedzy, pod kątem realizacji kompleksowego zestawu działań, stymulujących wymianę doświadczeń oraz wymianę i przepływ wiedzy pomiędzy instytucjami szkolnictwa wyższego a przedsiębiorstwami. Mają one na celu sprzyjanie rozwijaniu doskonałości i innowacji oraz tworzenie nowych wielodyscyplinarnych programów nauczania, aby promować takie umiejętności jak przedsiębiorczość, doraźne rozwiązywanie problemów i kreatywne myślenie. Sojusze na rzecz umiejętności sektorowych otrzymają dofinansowanie w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego, łącząc siły instytucji szkoleniowych, przedsiębiorstw i organizacji zawodowych w celu opracowania programów nauczania i programów szkoleniowych. Zarówno sojusze na rzecz wiedzy, jak i sojusze na rzecz umiejętności wykorzystają bieżące prace partnerów społecznych nad określeniem potrzeb danych sektorów w zakresie umiejętności. Skorzystają z nich, na szczeblu UE, również europejskie rady sektorowe ds. umiejętności.

3 PRIORYTETY DLA PAŃSTW CZŁONKOWSKICH

Pilny charakter zmieniających się wyzwań, przed którymi stoją państwa członkowskie, wymaga stosowania różnych instrumentów wdrażanych w różnych perspektywach czasowych. Konieczne są również wspólne działania zarówno w środowisku edukacji, jak i zatrudnienia. Wysiłki na rzecz zwiększenia podaży odpowiednich umiejętności wysokiej jakości muszą iść w parze z ukierunkowanymi działaniami, aby ułatwić sprawne przejście ze szkoły do pracy, zmniejszyć przeszkody w mobilności oraz ulepszyć funkcjonowanie rynku pracy, tak aby młodzi ludzie mieli łatwiejszy dostęp do zatrudnienia.

W planowanym **Pakiecie na rzecz zatrudnienia młodzieży** zaleca się, aby państwa członkowskie zwiększyły wysiłki w dziedzinie uczenia się poprzez praktykę, mobilności i staży, jak również promowały partnerstwa (w tym w dziedzinie edukacji) wspierające wdrażanie gwarancji dla młodzieży jako bezpośredniej odpowiedzi na bezrobocie wśród młodzieży.

Zgodnie z działaniami przedstawionymi w zaleceniach dla poszczególnych krajów na 2012 r. Komisja Europejska zachęca państwa członkowskie do kontynuowania reform w zakresie edukacji w celu zwalczania bezrobocia wśród młodzieży oraz zwiększania podaży umiejętności poprzez następujące działania:

1. **Promowanie doskonałości w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego.** Kluczowe działania w tym zakresie to: opracowanie, stosownie do sytuacji danego państwa, wysokiej jakości przemian systemów kształcenia i szkolenia zawodowego; dostosowanie polityki kształcenia i szkolenia zawodowego do regionalnych lub lokalnych

strategii rozwoju gospodarczego, zwłaszcza na rzecz inteligentnej specjalizacji; umożliwianie przenikalności z innymi ofertami edukacyjnymi; opracowanie krótkich cykli kształcenia na poziomie wyższym (2 lata), skoncentrowanych na obszarach zidentyfikowanych niedoborów kwalifikacji, zwłaszcza tam, gdzie istnieje potencjał wzrostu, tak jak w ICT, opiece zdrowotnej i umiejętnościach związanych z ekologią oraz wzmocnienie lokalnych, krajowych i międzynarodowych partnerstw i sieci między przedsiębiorstwami – zwłaszcza MŚP – i organizatorami kształcenia i szkolenia zawodowego.

2. **Poprawa wyników grup studentów najbardziej zagrożonych przedwczesnym kończeniem nauki i nabyciem jedynie umiejętności podstawowych na niskim poziomie.** Kluczowe działania umożliwiają wprowadzenie dostępnej i wysokiej jakości wczesnej edukacji i opieki nad dziećmi, upowszechnianie uczenia się podstawowych umiejętności, takich jak umiejętność czytania i pisanie, umiejętność liczenia i podstawowe kompetencje w zakresie matematyki i nauk ścisłych; wczesne wykrywanie osób osiągających słabe wyniki w zakresie podstawowych umiejętności na wszystkich etapach nauki oraz zapewnianie indywidualnego wsparcia, jak również wdrożenie opartych na danych strategii na rzecz ograniczenia zjawiska przedwczesnego kończenia nauki.
3. **Poprawa oferty edukacyjnej w zakresie umiejętności o charakterze ogólnym, przyczyniających się do zwiększania zdolności do zatrudnienia, takich jak przedsiębiorczość, umiejętności cyfrowe oraz znajomość języków obcych.** Kluczowe działania w tym zakresie mają zagwarantować, aby zostały podjęte środki zmierzające do wprowadzenia umiejętności o charakterze ogólnym do wszystkich programów nauczania, od wczesnych etapów edukacji do etapu szkolnictwa wyższego, wykorzystujące innowacyjne metody pedagogiczne skoncentrowane na studentach. Inne środki, które mają zostać podjęte, mają umożliwiać opracowanie narzędzi oceny, za pomocą których można skutecznie oszacować i ocenić poziom kompetencji. Wszyscy młodzi ludzie powinni skorzystać przynajmniej z jednej możliwości zdobycia praktycznego doświadczenia w zakresie przedsiębiorczości przed zakończeniem obowiązku szkolnego.
4. **Zmniejszenie liczby niewykwalifikowanych dorosłych.** Kluczowe działania to: wyznaczenie krajowych celów i strategii; zwiększenie zachęt do szkolenia dorosłych przez przedsiębiorstwa; walidacja umiejętności i kompetencji nabytych poza formalnym systemem edukacji oraz ustanawianie punktów dostępu (punkty kompleksowej obsługi), które obejmują różne usługi z zakresu uczenia się przez całe życie, takie jak walidacja i poradnictwo zawodowe oferujące możliwości nauki dostosowane do poszczególnych uczących się.
5. **Zwiększenie wykorzystania uczenia się w oparciu o ICT oraz dostępu do otwartych zasobów edukacyjnych dobrej jakości.** Podstawowe działania polegają na modernizacji infrastruktury ICT szkół, wspieraniu nauczania opartego na ICT i praktyk służących ocenie, wspieraniu przejrzystości praw i obowiązków użytkowników materiałów cyfrowych, ustanowieniu mechanizmów w celu walidacji i uznawania umiejętności i kompetencji nabytych dzięki OER i wspieraniu instytucji kształcenia i szkolenia celem dostosowania ich modeli biznesowych do możliwości korzystania z OER.
6. **Dokonanie przeglądu profilu zawodowego wszystkich zawodów związanych z nauczaniem (nauczycieli na wszystkich poziomach, kadry kierowniczej szkół, osób kształcących nauczycieli) oraz wzmocnienie tego profilu.** Kluczowe działania w tej

kwestii to przegląd skuteczności, jak również akademickiej i pedagogicznej jakości kształcenia nauczycieli; wprowadzenie spójnych i dysponujących odpowiednimi zasobami systemów rekrutacji, wyboru, przygotowania do zawodu i rozwoju zawodowego kadry nauczycielskiej w oparciu o wyraźnie określone kompetencje potrzebne na każdym etapie kariery nauczyciela oraz poprawa kompetencji cyfrowych nauczycieli.

Wdrożenie tych reform nie będzie możliwe, o ile nie zwiększy się skuteczności finansowania systemów edukacji. By można było sprostać temu złożonemu wyzwaniu, **Komisja wzywa państwa członkowskie do stymulowania krajowej debaty na temat sposobów zapewnienia trwałych mechanizmów finansowania na rzecz zwiększenia stabilności i efektywności**, kierując jednocześnie wsparcie dla tych, których poziom uczestnictwa jest niższy. W tym względzie należy zwrócić szczególną uwagę na rozwój programów finansowania dla kształcenia i szkolenia zawodowego oraz kształcenia dorosłych, finansowanych na zasadzie podziału odpowiedzialności na organy publiczne, przedsiębiorstwa i, w odpowiednich przypadkach, podmioty prywatne (wsparcie np. przez sektorowe fundusze szkoleniowe, opłaty za szkolenia itp.) oraz mających na celu zachęcenie dużych przedsiębiorstw oraz MŚP do oferowania kształcenia i szkolenia zawodowego poprzez praktykę.

4. KOORDYNACJA ORAZ WKŁAD NA SZCZEBLU EUROPEJSKIM

Choć odpowiedzialność i instrumenty opracowane w celu podejmowania określonych w niniejszym komunikacie kwestii leżą w gestii państw członkowskich, konieczne do przeprowadzenia ambitnej reformy wymagają podjęcia wspólnego wysiłku, zarówno ze strony UE, jak i państw członkowskich. W pierwszym rzędzie na szczeblu UE należy skupić się na następujących **kluczowych działaniach**:

1. Poświęcić więcej uwagi specyficznym problemom danego państwa i wspierać państwa członkowskie w ich dążeniach do realizacji określonych priorytetów, poprzez:

- monitorowanie postępów w każdym państwie członkowskim w ramach kolejnego europejskiego semestru oraz wykorzystanie wyników tego badania przy opracowaniu projektu **zaleceń dla poszczególnych krajów** na 2013 r.;
- wzmocnienie podstaw analitycznych monitorowania krajowego poprzez i) regularną **wzajemną ocenę** w ramach otwartej metody koordynacji w zakresie kształcenia i szkolenia, ii) ramy współpracy między Komisją Europejską a OECD w dziedzinie polityki w zakresie umiejętności. W tym kontekście jesienią 2013 r. ruszy **publiczny portal „Internetowa ocena edukacji i umiejętności”**, umożliwiający każdej osobie i każdemu przedsiębiorstwu, dzięki metodyce PIAAC, porównanie swoich umiejętności z umiejętnościami innych użytkowników; iii) ściślejsze monitorowanie poziomów odniesienia w zakresie kształcenia i szkolenia, w tym **nowego poziomu odniesienia w zakresie nauczania języków obcych**, o czym mowa w dokumencie roboczym służb Komisji na temat języków obcych.

2. Przyspieszyć działania na rzecz poprawy uczenia się poprzez praktykę, w szczególności dzięki ustanowieniu **na szczeblu UE nowego sojuszu na rzecz przyuczania do zawodu** (zob. również planowany Pakiet na rzecz zatrudnienia młodzieży). W pierwszym rządzie Komisja będzie wspierać porozumienie w sprawie europejskiej współpracy w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego, skupiające szereg państw członkowskich, aby mogły one korzystać z doświadczeń wynikających ze skutecznych strategii i programów.
3. **Stworzyć europejski obszar umiejętności i kwalifikacji** celem propagowania większej konwergencji między unijnymi narzędziami służącymi przejrzystości i uznawaniu, tak aby ułatwić międzypaństwowy proces uznawania umiejętności i kwalifikacji, w oparciu o bieżące oceny i realizację podejścia opartego na efektach uczenia się.
4. **Finansować edukację na rzecz wzrostu**, aby wzmocnić zaangażowanie na rzecz wykwalifikowanej siły roboczej, która ustawicznie się szkoli i podnosi swe kwalifikacje poprzez:
 - monitorowanie działań podjętych przez państwa członkowskie, aby priorytetowo traktować wydatki przyczyniające się do wzrostu oraz opracowywanie opartych na danych ram dla analizy efektywności wydatków publicznych w zakresie jakości kształcenia i szkolenia;
 - rozpoczęcie debaty na szczeblu UE z zainteresowanymi stronami na temat korzyści wynikających z inwestycji w różne sektory kształcenia i szkolenia (szkolenie zawodowe, kształcenie dorosłych, szkolnictwo wyższe) oraz sposobów poprawy efektywności wydatków;
 - przeanalizowanie wraz z partnerami społecznymi na szczeblu UE możliwości znacznego zwiększenia poziomu oferty szkoleń dla dorosłych zatrudnionych w przedsiębiorstwach w celu przekwalifikowania zawodowego i podnoszenia kwalifikacji siły roboczej. Konsultacje te odbędą się po zakończeniu trwających konsultacji w sprawie ram jakości dla staży, aby w pełni uwzględnić ich rezultaty.
5. Przeanalizować wpływ wsparcia ze strony UE na rzecz zwiększonego dostępu do OER i ICT oraz szerszego korzystania z nich, ustanawiając parametry jakościowe oraz proces certyfikacji dla OER, opracowując metody nauczania wspomagane przez ICT, jak i tworząc unijny wymiar edukacji przez internet. Wyniki tych prac przygotowawczych utworzą drogę w kierunku **nowej europejskiej inicjatywy na rzecz otwarcia edukacji**.
6. **Przedsięwziąć działania na rzecz edukacji w zakresie przedsiębiorczości**, mianowicie: publikację strategicznych wytycznych w sprawie edukacji w zakresie przedsiębiorczości w 2013 r.; opracowanie, wspólnie z OECD, ramowych wytycznych dla instytucji kształcących w zakresie przedsiębiorczości oraz opracowanie narzędzi służących monitorowaniu postępu i nabywania kompetencji w zakresie przedsiębiorczości.
7. **Promować partnerstwa między światem nauki, biznesu i badań naukowych**, takie jak sojusze na rzecz wiedzy, sojusze na rzecz umiejętności sektorowych oraz działania partnerskie w ramach programu Marie Skłodowska-Curie, poprzez proponowany program „Erasmus dla wszystkich” na lata 2014–2020 i program „Horyzont 2020” w celu przystosowania systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb przedsiębiorstw, zwłaszcza MŚP.

5. WNIOSKI

Europa powróci na drogę wzrostu, zwiększając wydajność i podaż wysoko wykwalifikowanych pracowników. Do osiągnięcia tego celu niezbędna jest reforma systemów kształcenia i szkolenia. Zamiarem niniejszego komunikatu oraz analiz krajowych przedstawionych w załączonych dokumentach roboczych służb Komisji jest danie impulsu do działań rządów, instytucji kształcenia i szkolenia, nauczycieli, przedsiębiorstw i innych partnerów w tej dziedzinie, aby zmobilizować siły, zgodnie z uwarunkowaniami krajowymi, i podjąć wspólne wysiłki na rzecz reform. Na szczęblu krajowym zachęca się teraz państwa członkowskie do kontynuowania refleksji na temat tego dokumentu, w drodze debaty w parlamentach krajowych oraz dyskusji z odpowiednimi zainteresowanymi stronami, aby napędzać proces reform.

Komisja zapewni pełne odzwierciedlenie w europejskim semestrze znaczenia edukacji i inwestycji dla umiejętności na rzecz wzrostu i zatrudnienia. Będzie wykorzystywać europejskie platformy dialogu, takie jak otwarta metoda koordynacji w zakresie kształcenia i szkolenia, proces boloński (odnoszący się do szkolnictwa wyższego) i proces kopenhaski (odnoszący się do kształcenia i szkolenia zawodowego), jak również instrumenty finansowania, aby podkreślić pilny charakter priorytetów określonych w niniejszym komunikacie.